

Ympäristöministeriö

Asia: Lausunto luonnoksesta uhanalaisten lajien suojelun toimintaohjelmaksi

Viite: Lausuntopyyntö 1.7.2016 YM18:00/2014

Lausunto uhanalaisten lajien suojelun toimintaohjelmasta

Ympäristöministeriön 26.6.2014 asettama työryhmä on jättänyt 10.5.2016 toimintaohjelman uhanalaisten lajien suojelemiseksi. Ministeriö on osoittanut lausuntopyyntönsä myös eliötyöryhmille. Lintutyöryhmä esittää luonnoksesta lausuntonaan seuraavan.

Lintujen uhanalaisuuden syyt ovat niin pesimisalueilla, muuttoreittien varrella kuin talvehtimisalueillakin. Useimmiten uhanalaisuus seuraa monien tekijöiden yhteisvaikutuksesta, minkä takia edes muuttolintujen kohdalla Suomi ei voi vetäytyä suojeluvastuusta. Uhanalaisten lajien suojelun toimintaohjelma on vakava pyrkimys vastuumme kantamiseksi niin lintujen kuin kaikkien muidenkin uhanalaisten lajien hyväksi. Sitä valmistelemassa on ollut laaja edustus eri puolilta yhteiskuntaa, joten sen toteuttamiseen pitäisi olla hyvä edellytykset – kunhan myös ympäristöhallinnon yläpuolella oleva osa valtiovaltaa saadaan sitoutetuksi.

Lintutyöryhmä haluaa nostaa esille muutaman näkökohdan, jotka koskevat erityisesti uhanalaisia lintuja. Tuoreimman (2015) lintujen uhanalaistarkastelun mukaan linnustomme uhanalaisuus on kokonaisuudessaan lisääntynyt koko tämän vuosituhatvuoden ajan. Edelliseen viiden vuoden takaiseen arviointiin verrattuna syynä on yhä useampien vanhastaan runsaiden lajien voimakas väheneminen, eivätkä niinkään satunnaistekijöiden uhkaamat, usein vasta viime vuosikymmeninä maahamme vakiintuneiden uudistulokkaiden pienet populaatiot. Runsaisten lajien vähenemisen ja uhanalaistumisen keskeinen ja yhdistävä syy on elinympäristöjen muutoksessa, johon toimintaohjelmassa kiinnitetäänkin perusteellisesti huomiota.

Elinympäristöjen muutos käsittää kaksi komponenttia: määrän väheneminen ja laadun heikkeneminen. Syynä elinympäristön muutokseen uhanalaisuuden tarkasteluajan puitteissa (yhdestä muutamaan vuosikymmeneen) on ensisijaisesti maankäytön muutos tai tehostuminen, luonnonvarojen käytön tehostuminen tai muu ihmistoiminnan aikaansaama vaikutus. Tehokkaimmat suojelun muodot ovat silloin toimia, joilla elinympäristön määrän väheneminen voidaan pysäyttää ja elinympäristön määrää lisätä sekä ehkäistä laadun heikkenemistä ja palauttaa laatua.

Linnustossamme uhanalaisuus jakaantuu epätasaisesti siten, että erityisesti vesien, rantojen, saaristojen, kosteikkojen ja avotunturin lajisto on uhanalaista. Sen vuoksi tehokkaimmat elinympäristöjen suojelu- ja hoitotoimet on suunnattava sinne. Myös metsien tilanne on huolestuttava. Vaikka linnuston uhanalaisuus ei ole siellä yhtä voimakasta kuin luetelluissa ympäristöissä eikä uhanalaistumiskehitys ole yhtä voimakasta, lukuisat yleiset ja runsaat lajit ovat viime aikoina vähentyneet niin, että ne saattavat joutua silmälläpidettävien listoille lähitulevaisuudessa, jos nykyinen suuntaus ei pysähdy tai käänny parempaan.

Suojelutyön perustana on tietämys lajiston tilasta ja muutoksesta. Siksi esitetyt toimenpiteet lajien seurannan parantamiseksi ja jatkumisen turvaamiseksi (toimenpiteet 6 ja 7) ovat tärkeitä. Tällä hetkellä toimenpiteiden toteuttaminen ei ole mahdollista, kun resurssileikkausten takia seurantoja joudutaan päinvastoin supistamaan tai jopa lopettamaan. Luonnontieteellisen keskusmuseon rahoitus linnuston seurantojen toteuttamiseksi on saatettava pysyväksi rahoitus.

tuspohjalle nykyisen hankerahoituksen sijaan.

Metsien linnuston suojelun edistämiseksi (toimenpiteet 24–27) metsien hoito-ohjeita tulee jatkuvasti kehittää ja parantaa siihen suuntaan, että metsien rakenteellinen monimuotoisuus niin kuvioiden välillä kuin sisälläkin lisääntyy, lahopuun, erityisesti lahon lehtipuun määrä lisääntyy ja käsittelyiden yhteydessä kuvioiden väliin jää käsittelemättömiä kalstoja. Metsänhoidon suositukset tulee saada aiempaa paremmin arkipäiväiseen käytäntöön. Luonnonsuojelulain ja metsälain määrittelemien suojeltavien kohteiden rajauskriteerejä tulee parantaa siten, että niiden pientä suurempi koko ei estä niiden säästämistä taloustoimilta. Metsien suojelualaa tulee kasvattaa erityisesti Etelä- ja Keski-Suomen keskimääräistä tuottavammilla kasvupaikoilla, koska ne ovat metsälinnuston diversiteettikeskuksia. Suojelualuehankintojen määrärahan kasvattaminen tulisi asettaa lähivuosien tavoitteeksi.

Lintuvesien ja muiden kosteikkojen uhanalaisen lajiston turvaamiseksi (luku 4.8.5) esitämme, että vain ”lintuvesien hoidon vastuiden ELY-keskusten ja Metsähallituksen kesken” selkeyttäminen (s. 66) ei yksin ole riittävä toimenpide, vaan myös niihin liittyvän hoidon tulosoajasta tulisi selkeyttää. Metsähallituksella ja ELY-keskuksilla ei ole tarvittavia henkilöresursseja eikä määrärahoja vaativien hoito- ja kunnostustoimien suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi; tulosoajauksen lisäksi resurssitilanne on voitava korjata. Uhanalaisten kosteikkolintujen kannalta toimenpiteen 35 toteuttaminen on erityisen tärkeää: valmistellaan lintuvesien kiireellisten kunnostus- ja hoitotoimien toteuttamiseksi valtakunnallinen hanke, jossa hoidon kustannustehokkuutta parannetaan kosteikkobiotiloutta edistämällä ja käynnistetään hanke eri hallinnonalojen yhteistyönä. Viime vuosina lintuvesiä on voimakkaammin hoidettu ainoastaan muutamien LIFE-hankkeiden ja maatalouden ympäristökorvausjärjestelmän rahoituksella puitteissa. Hankkeisiin perustuva toiminta ei kuitenkaan ole kestävällä pohjalla, koska kohteiden arvojen säilyttäminen edellyttää jatkuvia hoito- ja kunnostustoimenpiteitä. Lintuvesiin keskittyviä LIFE-hankkeita ei aivan viime vuosina ole ollut ja entisten LIFE-kohteiden hoito on hyvin pienimuotoista; lähinnä vain merenrantaniittyjä on hoidettu laiduntamalla ja niittämällä. Lintuvesien ja muiden kosteikkojen kunnostukseen ja hoitoon tarvitaan siis pysyvä vuosittainen määräraha. Lisäksi maatalouden ympäristökorvausjärjestelmän rahoitus tulee turvata ja rahoituskeinoja kehittää paremmin linnustonsuojelua edistävään suuntaan. Uusia kosteikkoja on luotu Kotiseutukosteikko LIFE-hankkeella ja maatalouden vesiensuojelun tarpeisiin. Ne ovat yleensä pienialaisia ja niiden merkitys on uhanalaisten lajien kannalta paikallinen, kuten sivulla 65 ilmaistaan, mutta ne tarjoavat mahdollisuuden suunnata metsästystä sinne ja rauhoittaa merkittävämpiä lintuvesiä metsästykseltä (toimenpide 36). Hyvien kosteikkojen luominen laajoille tulvaherkille peltoalueille (toimenpide 39) on mitä kannatettavin.

Tunturilajiston tilan ja kehityksen kohdalla tuodaan merkittävänä lajien uhanalaisuuden syynä esille ”tunturipaljakoiden liiallinen kuluminen ylilaidunnuksen ja matkailun vuoksi”. Toimenpiteessä 42 esitetään varmistettavaksi yhteistyössä paliskuntien ja Saamelaiskäräjien kanssa, että lajistollisesti arvokkaimpien kohteiden lajisto ei vaarannu liiallisen porolaidunnuksen vuoksi. Mielestämme tämä ei ole riittävä: ylilaidunnuksen ekosysteemivaikutusten dramaattisuus tulisi tuoda voimakkaammin esille ja esittää vahvemmat tavoitteet tilanteen korjaamiseen. Esitetty yhteistyö on joka tapauksessa ainoa tie.

Ohjelmassa ei ole toimenpiteitä erityisesti suojeltavista lajeista. Niitä varten muodostettavien suojelualueiden perustamista tulisi tehostaa.

Juha Tiainen

Puheenjohtaja

Markku Mikkola-Roos

Sihteeri ja koordinaattori